

วิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย
The Factor Analysis of Thai Political Participation

ปิยะนันต์ จันทรแซกหล้า^๑
วัลลภ รัฐฉัตรานนท์^๒ ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร^๓

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและเพื่อสังเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ จำนวน ๖๐๐ ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ร่วมกับการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และวารสารวิชาการ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test F-test ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการออกเสียงการเลือกตั้งมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การสนทนาทางการเมือง การร่วมแสดงสัญลักษณ์ของพรรค การเข้าร่วมกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง การติดต่ออย่างเป็นทางการ การเป็นสมาชิกพรรคในการทำกิจกรรมทางการเมือง และการร่วมรณรงค์นโยบายทางการเมือง เป็นต้น โดยที่ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยเน้นการเคลื่อนไหวและเรียกร้อง บทบาททางการเมืองเป็นไปตามประเด็น เจื่อนไข บริบทในช่วงเวลาที่บุคคลมีส่วนได้ส่วนเสียในขณะนั้นๆ ซึ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๑) ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด ๒) ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองกึ่งทางการเมือง และ ๓) ลักษณะการมีส่วนร่วมพลัดดันตน/กลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งลักษณะดังกล่าวทั้งหมดเรียกว่า ตัวแบบการมีส่วนร่วมแบบพีระมิด (Participatory Pyramid Model)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, พีระมิด

ABSTRACT

This research aimed to study the level of political participation of people and to analyze the factor of Thai political participation. The samples were ๖๐๐ people who were more ๑๘ years old in the central, south, northeast and north of Thailand. The research tools were the questionnaires and the interview forms. Besides, it also studied the documents, researches and journals. The stats were frequency, percentages, means, S.D., t-test and F-test.

^๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

^๒ ประธานโครงการศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ (ภาคพิเศษ) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

^๓ ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.

The research found that people were less participation. The most political participation was the voting. The follower were political argument, political party symbol acceptance, political activity join, formal bureaucratic contract, being political party member, and political policy campaign support. The characters of Thai political participation were movement and demand. The role of politics was upon issues, conditions, context of stakeholders. The ๓ behavioral types of people were ๑) the political participation followed the law of rights and liberty ๒) the semi - formal political participation and ๓) the political participation liked the pressure private or group or policy decision makers. So, this characters were called that Participatory Pyramid Model

Key Words: Political Participation, Participatory Pyramid Model

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองของประชาชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของรัฐบาลที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบการปกครองประชาธิปไตย คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมบริหารจัดการกิจกรรมทางการเมือง หรือการกระจายอำนาจการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากรในชุมชนต่างๆ เพื่อให้ประชาชนให้เกิดความเสมอภาคเป็นธรรม ตามลักษณะของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participation Democracy) ซึ่งประชาธิปไตยอย่างกว้างขวางมากตามกระบวนการทางการเมืองของประเทศไทย มีประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการกระจายอำนาจตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมทางการเมือง ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองในทางการเมืองนำมาซึ่งความเป็นธรรม และความ เป็นธรรมย่อมนำมาซึ่งความยั่งยืนของประชาธิปไตย (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ๒๕๔๔) ซึ่งการจัดลำดับการมีส่วนร่วม เป็นสิ่งสามารถบ่งชี้ให้เห็นระดับความเป็นประชาธิปไตยได้เช่นกัน แต่ด้วยข้อจำกัดด้านการพิจารณาการจัดลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในบริบทปัจจุบันอาจจะไม่สามารถพิจารณาได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมีองค์ประกอบด้วยหลายประการและหลายลักษณะ

แต่เมื่อพิจารณาแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของเลสเตอร์ มิลแบร์ ได้เรียงลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมน้อยไปหาการมีส่วนร่วมมาก ตามลำดับการมีส่วนร่วมไว้ ๑๑ ขั้น เช่นเดียวกับแนวความคิดของอัลมอนต์ และเวอร์บา ได้อธิบายความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ ๓ ระดับ ซึ่ง Arnstein, S. เสนอแนวคิดบันไดมีส่วนร่วมของประชาชนได้กำหนดการมีส่วนร่วมของพลเมืองออกเป็น ๘ ขั้นตอน ซึ่งแต่ละระดับที่แตกต่างกันของการมีส่วนร่วมจากล่างขึ้นบน และในปี ๑๙๗๖ อัลมอนต์และโพลเวลล์ ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบตามธรรมเนียมปฏิบัติและรูปแบบที่ไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ สะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมีการจัดลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะเป็นลักษณะลำดับขั้นจากลำดับล่างขึ้นบนลักษณะบันได โดยมีการอธิบายกระบวนการการจัดรูปแบบของกลุ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองพร้อมทั้งยังมีการเพิ่มลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มเติมในเวลต่อมาทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง รูปแบบการเมืองการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททาง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สังคมและการเมืองอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นคำถามที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการศึกษาว่าปัจจุบันการเมืองของไทยประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไรรูปแบบใดอันจะนำไปสู่การส่งเสริมพัฒนาให้เกิดการเมืองภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยอย่างเหมาะสมเด่นชัดมากขึ้น

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้านี้เพื่อต้องการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร และประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือบทบาททางการเมืองอย่างไร อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับในสภาพบริบทการเมืองปัจจุบัน พร้อมทั้งสามารถพัฒนาตัวแบบในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยที่สอดคล้องกับบริบททางการเมืองไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน

๒.๒ เพื่อสังเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย

ขอบเขตการวิจัย

๓.๓ ขอบเขตด้านเนื้อหาได้แก่ การศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยตามแนวคิดของ Milbrath), Almond Verba Arnstein Milbrath MyronWeiner Almond and Powell Deth, Jan W. Van คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ Jan Teorell และถวิลวดี บุรีกุลและคณะ สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนใหญ่ของประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องของ ๑) การสนทนาทางการเมือง ๒) การออกเสียง การเลือกตั้ง ๓) การร่วมเชิงสัญลักษณ์ของพรรค ๔) การเข้าร่วมกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง ๕) การติดต่ออย่างเป็นทางการ ๖) การร่วมรณรงค์แคมเปญหาเสียง ๗) การเป็นสมาชิกพรรคในการทำกิจกรรมทางการเมือง เป็นต้น โดยมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมี ๓ ระดับ คือ ๑) ไม่สนใจทางการเมือง ๒) รับรู้ทางการเมือง ๓) การเข้าร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน เป็นต้น

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีอายุ ๑๘ ปี บริบูรณ์ที่อาศัยตามรายภาค ๔ ภาค ตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แก่ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ

๓.๓ ขอบเขตระยะเวลา ได้แก่ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ - กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยเน้นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและนำผลการศึกษาเชิงคุณภาพมาสนับสนุนเชิงการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ผลการศึกษาวเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยมีคำตอบชัดเจน โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ๑) ประชาชนทั่วไปที่มีอายุ ๑๘ ปี บริบูรณ์ที่อาศัยตามรายภาค ๔ ภาค ตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แก่ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในเชิงปริมาณสิ้น ๖๐๐ ตัวอย่าง ๒) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักวิชาการด้านสังคมวิทยา นักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองระดับท้องถิ่น ตัวแทนการเมืองภาคประชาชน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน ๒๐ คน

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ๑) เอกสาร ตำรา บทความวิชาการ โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ๒) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และ ๓) แบบสอบถาม (Questionnaires) กำหนดมาตรวัดแบบแบ่งช่วง (Interval Scale) มี ๔ ระดับ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติทางสังคมศาสตร์ และการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการการตีความข้อมูล (Interpretation) การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) การสังเคราะห์ข้อมูล (Data Synthesis) พร้อมทั้งการสร้างข้อสรุป (Generalization) เกี่ยวกับบทบาทมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาวิจัยจากประชากรตัวอย่างที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่อาศัยตามรายภาค ๔ ภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ จำนวน ๖๐๐ ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒ และเป็นเพศหญิง จำนวน ๔๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๘ มีอายุระหว่าง ๒๖ - ๔๐ ปี จำนวน ๒๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๗ และอายุไม่เกิน ๒๕ ปี จำนวน ๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐ สำเร็จการศึกษาขั้นสูงสุดในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน ๒๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ และระดับปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๓ โดยส่วนใหญ่เป็น บุคลากรของรัฐ/ข้าราชการ จำนวน ๒๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๒ รองลงมาคือกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน ๑๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนประมาณ ๑๕,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ และมีรายได้ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๘ เป็นต้น

๕.๑ ช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านทางอินเทอร์เน็ตด้วยช่องทางการใช้ Facebook ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๐ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ช่องทางโทรทัศน์โดยเลือกชมโทรทัศน์ทุกช่องที่มีข่าวสารการเมือง คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๐ มีพูดคุยการเมืองกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๒ และเลือกอ่านหนังสือพิมพ์ทุกฉบับเพื่อใช้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๘ เป็นต้น

๕.๒ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูล สิทธิ หน้าที่เกี่ยวกับทางการเมือง จำนวน ๓๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๕ รองลงมาได้แก่ ไม่สนใจทางการเมือง จำนวน ๒๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓ และ สนใจทาง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การเมืองและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่นๆ ดังต่อไปนี้

ด้านพฤติกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการเขียนในประเด็นทางเสียดสีสัปดาห์ละ ๑-๒ ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน ๕๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๕ รองลงมาได้แก่ ๓-๔ ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๐ ๕-๖ ครั้ง/สัปดาห์

ด้านการไปใช้สิทธิออกเสียงประชามติ ประชามติ การเลือกตั้งผู้แทนในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ พบว่า ไปใช้สิทธิออกเสียงเป็นประจำ จำนวน ๔๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๐ รองลงมาได้แก่ นานๆ ครั้งจำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๓

ด้านการแสดงสัญลักษณ์ กิจกรรมที่แสดงถึงการอุดมการณ์ ความคิดเห็น หรือการเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองใดการเมืองหนึ่ง พบว่า ไม่เคย จำนวน ๔๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๐ มากที่สุด รองลงมา นานๆ ครั้งจำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๓ เป็นประจำจำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๗

ด้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการนัดชุมนุมเรียกร้องผลประโยชน์สาธารณะ การต่อต้านรัฐ การเดินขบวน การแสดงสัญลักษณ์ในการต่อต้านรัฐหรือเรียกร้องเชิงนโยบายต่อรัฐบาลให้ดำเนินการตามคำเรียกร้องของกลุ่ม พบว่า ไม่เคยจำนวน ๕๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๕ มากที่สุด รองลงมา นานๆ ครั้ง จำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘ และเป็นประจำ จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๗

ด้านการติดต่อประสานงาน ช่วยเหลือ ร้องเรียน หรือให้ข้อมูลกับกลุ่มหรือการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเป็นทางการ มีหน้าที่หรือส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น พบว่า ไม่เคย จำนวน ๕๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๕ มากที่สุด รองลงมา นานๆ ครั้งจำนวน ๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘ เป็นประจำจำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๗

ด้านการไปร่วมกลุ่มการเมืองในการสนับสนุนให้เกิดกระบวนการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้เกิดการใช้สิทธิสนับสนุน พบว่า ไม่เคย จำนวน ๕๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๘ มากที่สุด นานๆ ครั้งจำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒ และเป็นประจำ จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๐

ด้านการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือองค์กรสาธารณะเพื่อเป็นตัวแทนภาคประชาชนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง พบว่า ไม่เคยเป็นจำนวน ๕๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๐ และเคยเป็นจำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๐

๕.๓ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.86, S.D.=.643$) ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการออกเสียง การเลือกตั้ง ($\bar{X}=3.48, S.D.=1.134$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การสนทนาทางการเมือง ($\bar{X}=2.01, S.D.=.937$) การร่วมแสดงสัญลักษณ์ของพรรค ($\bar{X}=1.54, S.D.=.805$) การเข้าร่วมกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง ($\bar{X}=1.56, S.D.=.906$) การติดต่ออย่างเป็นทางการ ($\bar{X}=1.51, S.D.=.897$) การเป็นสมาชิกพรรคในการทำกิจกรรมทางการเมือง ($\bar{X}=1.47, S.D.=.930$) การร่วมรณรงค์นโยบายทางการเมือง ($\bar{X}=1.42, S.D.=.759$) เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การสนทนาทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการสนทนาการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.01, S.D.=.537$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการพูดคุยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง โดยตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพตามที่กฎหมายไว้ หรือไม่ไปละเมิดต่อสิทธิของบุคคลอื่น ($\bar{X}=2.15, S.D.=.124$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีการพูดคุยประเด็นทางการเมืองเพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจประเด็นทางการเมืองตรงหรือสอดคล้องกับทัศนคติของท่าน ($\bar{X}=2.05, S.D.=.111$) และสุดท้าย มีการพูดคุยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก ไลน์ ($\bar{X}=1.81, S.D.=.105$)

การออกเสียง การเลือกตั้ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการออกเสียง การเลือกตั้ง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.48, S.D.=.135$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นทุกครั้ง ($\bar{X}=3.81, S.D.=.174$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชาติทุกครั้ง ($\bar{X}=3.60, S.D.=.114$) และสุดท้ายไปออกเสียงแสดงความคิดเห็น ประชามติ ในหมู่บ้านสม่าเสมอ ($\bar{X}=3.07, S.D.=.172$)

การร่วมแสดงสัญลักษณ์ของพรรค พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีการร่วมแสดงสัญลักษณ์ของพรรคภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.55, S.D.=.805$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ติดตามสื่อประชาสัมพันธ์ของพรรคการเมือง เช่น ดูช่องทีวี ติดตามทางเฟซบุ๊ก หรือวิทยุ เป็นต้น ($\bar{X}=1.93, S.D.=.135$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ติดสัญลักษณ์ โลโก้ของพรรคการเมืองทุกครั้งที่มีการชุมนุมทางการเมือง ($\bar{X}=1.55, S.D.=.088$) และสุดท้ายใส่เสื้อพรรคการเมือง หรือกลุ่มการเมืองเป็นประจำ ($\bar{X}=1.40, S.D.=.844$)

การเข้าร่วมกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมการชุมนุมทางการเมืองภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.56, S.D.=.506$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าไปมีส่วนร่วมในการชุมนุม เรียกร้องให้ผู้มีอำนาจแก้ไขปัญหาตามสิทธิที่กฎหมายได้รับรองไว้ ($\bar{X}=1.66, S.D.=.127$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การชักชวนบุคคลอื่นให้เข้าร่วมชุมนุมเพื่อเรียกร้องทางการเมือง ($\bar{X}=1.56, S.D.=.584$) และสุดท้ายการสนับสนุนด้านงบประมาณ สิ่งของเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมเรียกร้อง ($\bar{X}=1.45, S.D.=.901$)

การติดต่ออย่างเป็นทางการ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีการติดต่ออย่างเป็นทางการ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.51, S.D.=.857$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการติดต่อขอความช่วยเหลือกับผู้มีอำนาจ พรรคการเมือง หรือแกนนำทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง ($\bar{X}=1.87, S.D.=.584$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ติดต่อประสานงานกับผู้มีอำนาจ พรรคการเมือง หรือกลุ่มการเมืองเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง ($\bar{X}=1.56, S.D.=.137$) และสุดท้ายเป็นตัวแทนกลุ่มหรือแกนนำของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ($\bar{X}=1.44, S.D.=.535$)

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การร่วมรณรงค์นโยบายทางการเมืองพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีการร่วมรณรงค์นโยบายทางการเมืองภาพรวมอยู่ในระดับน้อย($\bar{X}=1.42, S.D.=.759$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในนโยบายหรือกลยุทธ์ที่พรรคหรือกลุ่มการเมืองกำหนด($\bar{X}=1.44, S.D.=.921$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแนวนโยบายหรือการดำเนินงานของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง($\bar{X}=1.42, S.D.=.828$) และสุดท้ายเข้าไปมีส่วนผลักดันให้นโยบายหรือกิจกรรมต่างๆของพรรคการเมืองและกลุ่มการเมือง($\bar{X}=1.40, S.D.=.818$)

การเป็นสมาชิกพรรคในการทำกิจกรรมทางการเมือง พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีการสนทนากับพรรคการเมืองภาพรวมอยู่ในระดับน้อย($\bar{X}=1.47, S.D.=.930$)เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง/กลุ่มการเมือง($\bar{X}=1.53, S.D.=1.088$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ได้รับการแต่งตั้งจากพรรค/กลุ่มการเมืองให้ร่วมบริหารจัดการงานในพรรค/กลุ่ม ($\bar{X}=1.50, S.D.=1.038$) และสุดท้ายและเคยสมัครเป็นตัวแทนพรรคการเมืองเพื่อลงรับสมัครเลือกตั้ง($\bar{X}=1.43, S.D.=.963$)

๕.๔ ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0๑ ($t=7.037, Sig=.000, F=14.334, Sig=.000, F=13.141, Sig=.000, F=7.404, Sig=.000, F=5.538, Sig=.001$)

เมื่อเปรียบเทียบระดับความรู้สึกที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แตกต่างกันมีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ($F=5.165, Sig=.006$) โดยที่ประชาชนที่สนใจและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าประชาชนที่ตระหนักเพียงการรับรู้สิทธิ หน้าที่และกลุ่มประชาชนที่ไม่สนใจทางการเมือง($\bar{X}=1.84, S.D.=.687, \bar{X}=1.85, S.D.=.574, \bar{X}=2.26, S.D.=.953$)

๕.๕ ผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย

พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปัจจุบันในการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านทางโทรศัพท์มือถือ ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การติดตามการบริหารงานของรัฐบาล แสดงความคิดเห็นทางการเมือง การติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เป็นต้น ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่เป็นไปตามสิทธิ เสรีภาพที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การลงประชามติ ออกเสียงเลือกตั้ง หรือกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารต่างๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น กำหนดนโยบาย ติดตามตรวจสอบ เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนสามารถสร้างเครือข่ายกลุ่มการเมืองผ่านทางเฟสบุ๊กในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง เป็นต้น โดยประชาชน บางกลุ่มที่ไม่สนใจการเมืองเข้าไปมีบทบาททางการเมืองเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ของตนเองและชุมชน เพราะต้องการต่อสู้กับกลุ่มอำนาจเดิมที่ได้ทำงานเพื่อประชาชน และส่วนหนึ่งไม่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เนื่องจากเป้าหมายทางการเมืองแม้ว่าตนเองเคยมีบทบาททางการเมืองระดับท้องถิ่นมาก่อนก็ตาม แต่ปัจจุบันตนใช้สิทธิทางการเมืองในการเลือกตั้ง ลงประชามติตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในปัจจุบันเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ โดยมีกลุ่มประชาชนที่ไม่สนใจการเมืองเพราะตนเคยมีประสบการณ์เชิงลบกับการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ผู้สมัครเลือกตั้ง ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงไม่สนใจทางการเมือง และมีกลุ่มประชาชนเข้าสู่อำนาจทางการเมืองด้วยเหตุผลที่ต้องการเรียกร้องผลประโยชน์ให้กับกลุ่มตน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่โดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการออกเสียง การเลือกตั้ง มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การสนทนาทางการเมือง การร่วมแสดงสัญลักษณ์ของพรรค การเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมทางการเมือง การติดต่ออย่างเป็นทางการ การเป็นสมาชิกพรรคในการทำกิจกรรมทางการเมือง และการร่วมรณรงค์นโยบายทางการเมือง สะท้อนให้เห็นว่าภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ลงประชามติ หรือการสนทนาทางการเมืองตามที่กฎหมาย ตามสิทธิ เสรีภาพที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น แม้ว่าประชาชนส่วนหนึ่งสามารถใช้ช่องทางผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อาทิเช่น การนัดประท้วงเชิงสัญลักษณ์ การติดตามการบริหารงานรัฐบาล การตรวจสอบ เป็นต้น แต่ก็ยังไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือบทบาททางการเมืองในระดับกำหนดนโยบาย การร่วมตัดสินใจ หรือการติดตามตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเพียงส่วนประกอบตามขั้นตอนการบริหารจัดการภาครัฐตามกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงบริหารตามระเบียบราชการกำหนด แต่ไม่มีอำนาจในการกำหนดหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสาธารณะอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของมนตรี จุริโมไทย. (๒๕๕๔). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการใช้อาชกรรมทางการเมืองในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๓ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วง พ.ศ. ๒๕๕๓ มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ โดยมองว่านักศึกษาว่าเป็นเครื่องมือสร้างอำนาจของกลุ่มการเมืองและให้การสนับสนุนแนวคิดสันติวิธี และ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้แก่ เพศ ชั้นปี สายวิชาที่ศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมมหาวิทยาลัย และการติดตามข่าวสารทางการเมือง

จากการศึกษาการวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย พบว่า ประชาชนมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยในปัจจุบันมีลักษณะการแสดงออกสิทธิ เสรีภาพทางการเมืองตามที่กฎหมายได้รับรองไว้ โดยที่ประชาชนตระหนักรู้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ไม่ได้มีบทบาทในการเป็นตัวแสดงทางการเมือง ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่ใช้การสื่อสารสังคมออนไลน์เพสบุ๊ค ไลน์เป็นช่องทางในการพูดคุยกับเพื่อน บุคคลอื่น และใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การระดมความคิดเห็น การสร้างกระแสทางการเมือง การติดตามตรวจสอบรัฐบาลและการแสดงออกในอุดมการณ์ทางการเมือง ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก พบว่า พฤติกรรมทางการเมืองภาคประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะก้าวกระโดดไม่ได้เป็นไปตามลำดับขั้นการมีส่วนร่วม โดยพฤติกรรมบุคคลมีความสนใจทางการเมืองเพราะได้รับความเดือนร้อนจากรัฐ/

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

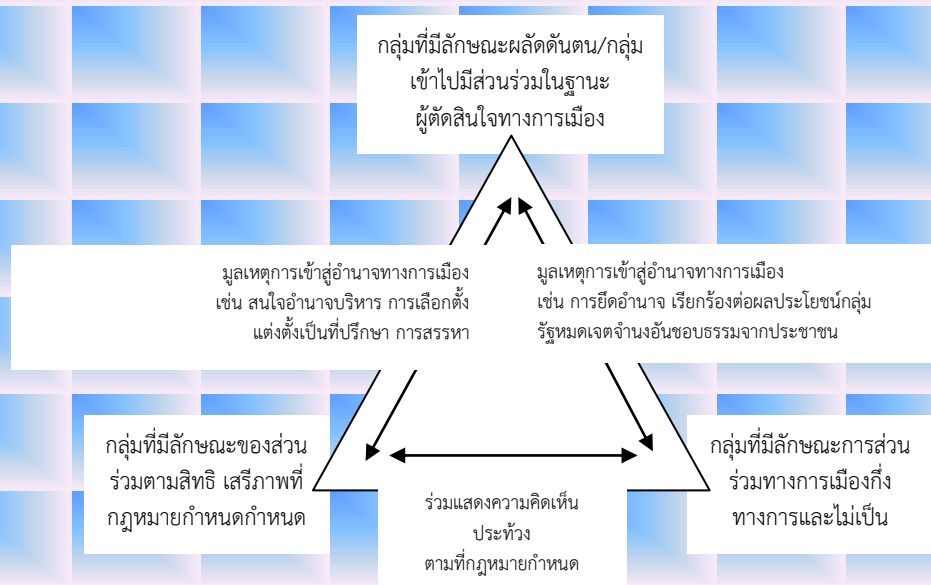
ต้องการเรียกร้อง/พัฒนาท้องถิ่น จึงตัดสินใจลงสมัคร/เคลื่อนไหวทางการเมือง จนทำให้บุคคลนั้นได้รับตำแหน่งทางการเมือง หรือเข้าไปมีบทบาททางการเมือง หรือพฤติกรรมบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ถูกแทรกแซงทางการเมือง กระแสอิทธิพลทางการเมืองกดดันให้ออกจากตำแหน่งรัฐสภาเพื่อหน่วยทางการเมือง โดยผันตนเองไปเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่สนใจกิจกรรมการเมืองใดๆ สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมทางการเมืองภาคประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ลงประชามติ หรือการสนทนากับการเมืองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยใช้ช่องทางผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อาทิเช่น การนัดประท้วงเชิงสัญลักษณ์ การติดตามการบริหารงานรัฐบาล การตรวจสอบรัฐบาล ซึ่งพฤติกรรมข้างต้นสามารถยกระดับหนุนนำให้ประชาชนเข้าไปสู่รูปแบบที่ไม่เป็นทางการของการร่วมทางการเมือง ได้แก่ การติดตามสื่อของกลุ่มอุดมการณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมทางการเมือง เป็นต้น และอิทธิพลกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มส่งเสริมให้บุคคลหรือกลุ่มเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในรูปแบบที่เป็นทางการตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การดำรงตำแหน่งทางการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น สอดคล้องกับอัลมอนด์และโพลล์ (Almond and Powell: ๑๙๗๖: ๑๔๕-๑๔๖) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบตามธรรมเนียมปฏิบัติ (Conventional Forms) ได้แก่ การเลือกตั้ง การสนทนากับการเมือง การรณรงค์ทางการเมือง การจัดตั้งกลุ่มหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง หรือการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่การเมือง และ รูปแบบที่ไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ (Unconventional Forms) ได้แก่ การร้องเรียน การเดินขบวน การเข้าเผชิญหน้า การละเมิดกฎหมาย การใช้ความรุนแรง หรือการทำให้รัฐประหารปฏิวัติ สงครามกลางเมืองเพื่อยึดอำนาจ

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนของไทยได้ว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนมีการเคลื่อนไหว เรียกร้อง หรือบทบาททางการเมืองเป็นไปตามประเด็น เจื่อนใจ บริบทในช่วงเวลาที่บุคคลมีส่วนได้ส่วนเสียในขณะนั้นๆ ซึ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลแสดงออกเชิงพฤติกรรมที่สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก คือ กลุ่มที่มีลักษณะของส่วนร่วมทางการเมืองตามสิทธิ เสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การวิจารณ์รัฐบาล กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มที่มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและอ้อมทางอ้อม ได้แก่ การร่วมชุมนุมทางการเมือง การปฏิเสธความเป็นพลเมือง/การใช้อำนาจอธิปไตย การประท้วงในพื้นที่สาธารณะ การยึดอำนาจอธิปไตย และกลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มที่มีลักษณะผลัดดันตน/กลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตัดสินใจหรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเป็นทางการผ่านกระบวนการตามกฎหมายที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การสมัครรับเลือกตั้ง การเป็นที่ปรึกษา เป็นต้น ซึ่งมูลเหตุการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของทั้ง ๓ ลักษณะจะมีเงื่อนไข ประเด็นในการเข้าสู่อำนาจรัฐหรือลักษณะของกลุ่มแตกต่างกันออกไป เช่น ใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของพลเมืองตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ความต้องการอำนาจรัฐในการแก้ไขปัญหา/หรือจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ความเบื่อหน่ายต่อวัฒนธรรมทางการเมือง หรือการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น

โดยที่ลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลทั้ง ๓ กลุ่มลักษณะนี้ สามารถปรับเปลี่ยนจากลักษณะหนึ่งสู่ลักษณะหนึ่งได้ตลอดเวลาตามเงื่อนไขกระแสการเมือง บริบทด้านสารเนื้อหา หรือประเด็นทางการเมืองที่เปลี่ยนไปในช่วงนั้นๆ ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวคิดบันไดมีส่วนร่วมของประชาชน (The ladder of citizen participation) ของ Arnstein, S. (๑๙๖๙) ที่ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของพลเมืองออกเป็น ๘ ขั้นตอน

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โดยแต่ละระดับที่ต่างกันของการมีส่วนร่วมจะเริ่มจากล่างขึ้นบน ซึ่งลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยไม่ได้เป็นลำดับขั้นการมีส่วนร่วมจากล่างขึ้นบนอย่างมีแบบแผน แต่เป็นไปตามศักยภาพของบุคคลในการเข้าถึงฐานอำนาจทางการเมืองของแต่ละบุคคล ตั้งแต่การแสดงออกความคิดเห็น การเลือกตั้ง การลงรับสมัครเลือกตั้ง หรือการแสดงออกตามวิธีประชาธิปไตย อาทิเช่น การชุมนุมในที่สาธารณะ การประท้วง ตามลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลทั้ง ๓ กลุ่ม หรือที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบพีระมิด (Participatory Pyramid Model) ตามรูปภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๑ ลักษณะการมีส่วนร่วมแบบพีระมิด (Participatory Pyramid Model)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๖.๑ รัฐควรส่งเสริมนโยบายสารสนเทศเพื่อการสื่อสารอย่างเป็นระบบ เช่นระบบ E -Government ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อินเทอร์เน็ตชุมชน WiFi ชุมชน เพื่อให้ภาคประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสื่อสาร โดยเฉพาะการติดตามการบริหารงานของรัฐบาล หรือการตรวจสอบการทำงานภาครัฐ หรือการรับบริการ/สวัสดิการจากภาครัฐผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

๖.๒ รัฐควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ ให้สอดคล้องกับบริบทพฤติกรรมทางการเมืองของไทยที่มีลักษณะการใช้สิทธิ เสรีภาพในการเรียกร้องปัญหาต่อรัฐตามวิถีประชาธิปไตย เนื่องจากพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะอาจจะเป็นเงื่อนไขในการบังคับใช้อย่างไม่เป็นธรรมกับคู่ขัดแย้งกับฝ่ายรัฐ

ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

๖.๔ รัฐควรจัดตั้งหน่วยงานเช่น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแสกข้อมูล ตัดต่อภาพหรือข้อความอันเป็นเท็จ หรือการยุยงให้เกิดความเข้าใจผิด หรือ ปัญหาอาชญากรรมด้าน

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อมูลสารสนเทศ เนื่องจากภาคประชาชนใช้โทรศัพท์มือถือในการสื่อสารทั้งพูดคุยส่วนบุคคล แสดงความคิดเห็นทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะตามที่กฎหมายกำหนด

๖.๕ พรรคการเมืองควรสร้างความเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งเพื่อเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองของภาคประชาชนในระดับพื้นที่ในการประสานประโยชน์ เรียกร้องปัญหากับการเมืองระดับชาติ หรือเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนกำหนดนโยบายหรือผลักดันให้นโยบายหรือกิจกรรมต่างๆ ของพรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองให้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

๖.๗ ควรมีการศึกษามูลเหตุที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

๖.๘ ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

บรรณานุกรม

ถวิลวดี บุรีกุล และรัชต์ แสงมหะหมัด. ค่านิยม วัฒนธรรมและอุดมภูมิประชาธิปไตย. สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า ส. เจริญ การพิมพ์ กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗.

คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยมและคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ : ปัญหา อุปสรรค และทางออก. กรุงเทพฯ สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๕.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. การมีส่วนร่วมของพลเมืองในการเมือง: ความยั่งยืนของประชาธิปไตย. ปาฐกถาพิเศษการประชุมวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔.

มนตรี จุริโมไท. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการใช้วาทกรรมทางการเมืองในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๓. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.

Amstein, S. **บันไดของประชาชนมีส่วนร่วม**. วารสารอเมริกันสถาบันวางแผน ๓๕: ๒๑๖-๒๒๔, ๑๙๖๙.

Almond, Gabriel A. and Jr. B.G. Powell. **Comparative Political Today**. Boston : Little Brown and Company, 1976.

Deth, Jan W. Van. **Studying Political Participation: Towards a Theory of Everything?** “European Consortium For Political Research. In workshop “Electronic Democracy : Mobilization , Organization and Participation visa new ICTs” Grenoble, 2001.

Gabriel A. Almond, and Sidney Verba. **The Civic Culture; political attitudes and democracy in five nations**. Boston and Toronto: Little Brown and Company, 1965.

Jan Teorell. **Political participation and three theories of democracy: A research inventory and agenda**. European Journal of Political Research ๔๕: ๗๘๗-๘๑๐. Lund University, Sweden, 2006.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- Milbrath, L. W.. **Political Participation: How and Why Do People Get Involved in politics?**.
Chicago: Rand McNally College Publishing Company, 1965.
- Milbrath, L. W. . **Political Participation**. New York: University of Buffalo Press, ๑๙๗๑.
- Weiner, Myron. **.Political Participation : Crisis of the Political Process**. pp. ๑๖๑- ๑๖๓. In
Leonard, Binder and others (eds.). **Crisis on Sequences in Political Development**.
Princeton : Princeton University Press, 1971.